

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУР ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Оцінка впливу на довкілля (ОВД) є міжнародним правовим інструментом прийняття рішень, обов'язковим для впровадження як в Україні, так і в Великобританії. Незважаючи на спільність базових принципів, системи ОВД двох країн демонструють суттєві відмінності на процесному та виконавчому рівнях, що зумовлено трьома ключовими факторами: різним фундаментом правових систем, рівнем централізації процесу розгляду заяв та підходами до інтеграції вторинного законодавства ЄС.

Фундаментальна відмінність правових систем визначає особливості імплементації ОВД у двох країнах. Україна, яка наслідує континентальне право, спирається на чітко визначені нормативні акти, де кожен етап ОВД регламентований законодавчо. Натомість Великобританія, підпорядковуючись загальній правовій системі, надає перевагу прецедентам та судовій практиці, що відображається у відсутності обов'язкового статусу скрінінгу та скоупінгу. Водночас судова практика сформувала правовий звичай, згідно з яким отримання оглядового висновку є очікуваним від усіх суб'єктів господарювання, а його відсутність може стати підставою для відмови у наданні дозволу через неповноту звіту ОВД. Аналіз організаційної структури систем ОВД виявляє значно вищий рівень децентралізації у Великобританії. Незалежно від категорії планової діяльності, усі наміри первинно подаються територіальним органам, які лише у випадку діяльності державного значення направляють документи до Державного секретаря з питань довкілля, продовольства та сільських справ. Перелік такої діяльності обмежується енергетикою, військовою інфраструктурою, екстремим житлом та екологічними проектами державного масштабу. Особливої уваги заслуговує британський підхід до підтримки суб'єктів господарювання на етапі скоупінгу. Система націлена на допомогу у визначенні правильного рівня деталізації звіту ОВД через офіційні консультації з дозвоільними органами, що дозволяє уникнути подання неповного звіту та необхідності його доопрацювання. Українське законодавство натомість передбачає фіксований перелік документів без механізмів попередньої координації між органами влади та заявниками, що часто призводить до затягування процесу через необхідність усунення недоліків. Підходи до громадського обговорення також демонструють суттєві розбіжності. Британська система, забезпечуючи 21-42 дні для висловлення громадської думки, не вимагає обов'язкового проведення слухань у традиційному форматі, натомість заохочуючи ранню взаємодію з громадськістю на етапі підготовки проекту. Це дозволяє адресувати потенційні зауваження ще до офіційного оголошення про планову діяльність. Українська система передбачає обов'язкові громадські слухання протягом 25 робочих днів, що забезпечує формальну участь громадськості, але часто не дозволяє врахувати зауваження на ранніх етапах планування. Особливий інтерес для України становить британська практика пришвидшеної процедури ОВД для діяльності державного значення, регламентована окремим нормативним актом 2025 року. Ця система створює спеціальний режим для критично важливих проектів, зберігаючи при цьому екологічні стандарти оцінки. Враховуючи масштаби руйнувань внаслідок російської агресії та необхідність швидкої відбудови інфраструктури, адаптація такого механізму може стати ключовим елементом ефективної системи ОВД у післявоєнний період.

Порівняльний аналіз дозволяє виділити кілька напрямків удосконалення української системи ОВД на основі британського досвіду. По-перше, запровадження механізмів державної підтримки на етапі скоупінгу дозволить скоротити час підготовки якісних звітів ОВД. По-друге, децентралізація повноважень щодо розгляду звітів зменшить навантаження на центральні органи влади та прискорить процес прийняття рішень. По-третє, впровадження гнучких форматів громадського обговорення з акцентом на ранню взаємодію підвищить якість врахування громадської думки.

Найбільш актуальною для України є розробка спеціальної процедури ОВД для проектів післявоєнної відбудови, яка б поєднувала оперативність розгляду з дотриманням екологічних стандартів. Британський досвід демонструє можливість створення ефективної системи, що балансує між необхідністю швидкого прийняття рішень та забезпеченням належного рівня охорони довкілля. Імплементація таких підходів дозволить Україні не лише прискорити відновлення зруйнованої інфраструктури, але й закласти основи для сталого розвитку в майбутньому, інтегруючи найкращі міжнародні практики у національну систему екологічного управління.